

Børne- og Kulturchefforeningen

Skoledirektørforeningen

Hænger det sammen?

**Kvalitet i børns og unges hverdag kræver helhed og sammenhæng.
Er det bare noget, vi siger?**

November 2002

Hænger det sammen?

Udgangspunkt

Publikationen ”Hænger det sammen?” henvender sig til børne- og kulturcheferne rundt omkring i Danmark for at få en diskussion om eget arbejde i kommunen. Vi vender blikket indad og ser på egen praksis – en slags servicetjek.

Vi oplever, at der er sket en positiv og spændende udvikling i normalmiljøerne i skoler, daginstitutioner og klubber. De fleste kommuner har udviklet et fælles værdigrundlag for børn og unge for at signalere, at det er børnene og de unge, der er udgangspunkt i det daglige arbejde.

På trods af de klare budskaber må vi som forening og ansvarlige for området stille spørgsmålet, om der er skabt større helhed og sammenhæng til gavn for børnene og de unge?

Går det godt, og hænger det sammen? er nogle af de spørgsmål, vi stiller.

Hvad gør vi, hvis vi ikke finder arbejdet godt nok? Hvad sætter vi ind af handlinger for at få arbejdet til at fungere bedre og mere hensigtsmæssigt?

Der er stor enighed om det overordnede budskab om helhed og sammenhæng, men det er i praksis, der kan opstå problemer.

Publikationen er bygget op på den måde, at der indledningsvis ridses de forudsætninger op, som vi anser for mest centrale.

Herefter er der en kort argumentation for synspunkterne, og endelig afsluttes der med et par spørgsmål, som kun kan besvares på det enkelte sted.

Der er ikke beskrevet handlinger eller forslag til handlinger i publikationen. Disse skal formuleres og igangsættes lokalt.

Der er i alt følgende 10 temaer:

- Helhed og sammenhæng
- Fælles værdier kommer ikke af sig selv
- Det går ikke uden forældrene
- Rummelighed i normalmiljøet
- De sårbare børn hører også med
- Helheden er vigtigere end den enkelte institution
- Kultur i børns og unges dagligdag.
- Børns og unges egne holdninger og udtryksformer
- Fritiden er også del af sammenhængen
- Det kræver ledelse at skabe helhed og sammenhæng

Børne- og Kulturchefforeningen har gennem årene udgivet en række publikationer, hvor der har været sat fokus på børns og unges udvikling og læring.

Fokus har dels været rettet mod institutioner, skoler og klubber, som har børnene og de unge i dagligdagen, mod forældrene og mod børnene og de unge selv.

Den røde tråd gennem indholdet i publikationerne har været at få skabt størst mulig kvalitet i børns og unges liv.

Publikationen "Helhed i barnets liv" fra 1997 tager fat i problemstillingerne og understreger i sine konklusioner nødvendigheden af, at der samarbejdes om børn og unge.

I forhold til sårbare børn og unge stilles det i publikationen "Udsat men ikke udstødt" fra 2000 som et krav, at "børn og unge har krav på at voksne kan samarbejde".

Børne- og Kulturchefforeningen vil med denne publikation sætte fokus på hvordan vi kan få større sammenhæng og helhed i praksis.

Det er ikke gjort med snakken alene. Der skal handlinger og nytænkning til. Og det skal forankres lokalt.

Vi håber, at publikationen vil være et nyttigt redskab i det fortsatte arbejde og vi opfordrer til, at de gode eksempler også lægges på BKF's hjemmeside, så alle kan få glæde af dem.

Det skal hænge sammen.

På bestyrelsens vegne

Per B. Christensen

Formand

November 2002

1. Helhed og sammenhæng

Forudsætninger

- Arbejdet med børn og unge skal ses som en sammenhængende opgave på alle niveauer i kommunen.
- Alle medarbejdere med ansvar for børn og unge skal være indstillet på at samarbejde ud over egne faggrænser.
- Ledelsesniveauet har en særlig forpligtigelse til at sikre sammenhæng i overgangen fra et system til et andet.

Børn og unge har krav på at voksne kan samarbejde

Kravet om samarbejde er en holdning, der forpligter på alle niveauer i kommunen. Det kræver viden og handlinger ud fra fælles mål og værdier. Det gælder ikke mindst af hensyn til børn og unge, når de bevæger sig fra dagtilbud til skole og fra skole videre i en ungdomsuddannelse.

Manglende enighed om målene for arbejdet med børn og unge er måske den vigtigste hindring for at kunne arbejde i større helheder. Derfor skal dialog om, hvad de forskellige samarbejdsparter opfatter som helhed og sammenhæng, prioriteres højt.

**Hvad mener vi med helhed og sammenhæng?
Hvor og hvordan måler vi indsatsen?**

2. Fælles værdier kommer ikke af sig selv

Forudsætninger

- Et fælles værdigrundlag for arbejdet med børn og unge kræver dialog mellem alle interessenter.
- Et fælles værdigrundlag skal være udgangspunkt for det pædagogiske arbejde uanset aldersgrupper og fagområde.
- Det kommunale ledelsesniveau – politisk såvel som administrativt – skal skabe grundlaget for de enkelte institutioners og skolars arbejde med fælles værdier i hverdagen.

Opbygning af selvværd og selvtillid gennem nærvær og engagement i det daglige arbejde

De overordnede værdier skal gøres konkrete og udvikles som en del af det pædagogiske miljø hvor børn og unge er - tvungent eller frivilligt.

Det er vigtigt for en fortsat udvikling af værdierne og deres konkrete udmøntning, at de gøres til en del af det politiske og administrative ledelsesgrundlag.

Grundlæggende værdier i arbejdet med børn og unge er opbygning af selvværd og selvtillid gennem nærvær og engagement. Disse grundlæggende værdier gør det ikke alene, der skal også stilles krav i form af udfordringer, der gør, at børn og unge mestrer mere og mere - ikke kun på det faglige og intellektuelle, men også på det musiske og på det sociale område.

**Hvilke grundlæggende værdier skal vi satse på arbejdet med børn og unge?
Hvordan omsættes værdierne i det daglige arbejde?**

3. Det går ikke uden forældrene

Forudsætninger

- Forældrene har det primære ansvar for opdragelse af deres børn og unge.
- Forældrenes ressourcer og kompetencer skal inddrages i arbejdet med børn og unge.
- Kvaliteten i fællesskabet omkring børn og unge skal udvikles gennem dialog med forældrene.

Den vigtige dialog

Forældrenes ansvar skal til stadighed fastholdes gennem dialog og forpligtigende samarbejde. Dialogen og samarbejdet vil variere i forhold til børnenes alder og modenhed.

Respekt om forældrenes ressourcer og kompetence er indgangen til det fælles arbejde med børn og unge. De skal være en aktiv del arbejdet med børn og unge, således at også arbejdet med børn/familier med særlige behov kan tilgodeses.

I takt med at børn og unge tilbringer en stadig større del af dagen i institution, skole og klub, er det nødvendigt med et professionelt ansvar over for børns og unges udvikling og læring. Det kræver stadig dialog om forventninger til hinanden, så der ikke opstår et urealistisk forventningspres i forhold til, hvem der gør hvad i de konkrete situationer.

Hvordan udvikler og fastholder vi forældrenes ansvar i de konkrete situationer?

4. Rummelighed i normalmiljøet

Forudsætninger

- En fleksibel hverdag, hvor indholdet styrer strukturen.
- Institutioner, skoler og klubber skal sikre rum til fordybelse og sociale relationer.
- De voksne skal være kompetente og i stand til at tage ansvar og handle.

Normalmiljøet har kvaliteter, der gavner børn og unge

Der opleves i disse år en stor stigning i antallet af børn i særlige foranstaltninger. Årsagerne er ikke entydige, men der er ikke tvivl om, at skoler og daginstitutioner er blevet mindre rummelige, hvis man ser på antallet af børn, som udskilles fra normalmiljøet.

Denne udvikling kan ikke fortsætte.

Det er vigtigt, at normalmiljøet bliver rustet til, at rummeligheden ikke indsnævres yderligere. Derfor skal der tænkes i nye baner og brydes med vanetænkningen om, hvordan børn og unge lærer og udvikler sig bedst.

Det pædagogiske arbejde skal bygge på såvel sociale som faglige udfordringer i varierede og differentierede former, som tilgodeser mangfoldigheden i de forskellige aldersgrupper.

Hvordan får vi skabt et rummeligt normalmiljø, hvor børnenes styrkesider er i fokus?

5. De sårbare børn og unge hører også med

Forudsætninger

- Sårbare børn og unge skal være omfattet af den tværfaglige indsats i kommunen.
- Medarbejdere, der arbejder med børn og unge i første led skal fortsat kvalificeres til øget handleparathed over for de sårbare grupper.
- De forskellige miljøer skal udvikles og kvalificeres til at rumme børn og unge med særlige problemer.

En faggruppe kan ikke klare det alene

Den stadige stigning af børn og unge, der har brug for et særligt tilbud, gør det nødvendigt at stille spørgsmålet, om der er helhed og sammenhæng for også de sårbare børn og unge i dagligdagen og normalmiljøet. Det kan næppe forventes, at alle børn og unge med problemer kan rummes i enten institution, skole eller klub. Men der skal være plads til gruppen af sårbare børn og unge i fællesskabet med eller uden støtte. På samme måde som alle andre børn og unge har også de sårbare brug for kammerater og positive udfordringer.

Samarbejdet på tværs af forvaltningerne er i den forbindelse ikke til diskussion. Der skal være tale om en fælles indsats.

Hvordan får vi antallet af børn og unge til særlige foranstaltninger til at falde?

6. Helheden er vigtigere end den enkelte institution

Forudsætninger

- Børns og unges skabertrang og videbegær skal udfordres gennem voksne, der har forskellig viden og færdigheder.
- Institutioner, skoler og klubber skal bygge bro til lokalområdets virksomheder, foreninger, biblioteker og museer.
- Institutioner, skoler og klubber skal bruge lokalområdet som en integreret del af dagligdagens indhold.

Aktivt samspil med omverdenen

Lokalområdets muligheder skal være tilgængelige for børn og unge. Naturen og kulturen spiller her en væsentlig rolle. Men også IT er væsentlig som mulighed for at kunne kommunikere med omverdenen.

De forskellige tilbud i lokalområdet åbner institutionernes og skolernes muligheder for fleksible læringsmiljøer. Også her er det vigtigt at være opmærksom på forældrene og deres forskellige former for viden som en væsentlig ressource i arbejdet.

Hvordan åbner vi dørene indefra for at være i samspil med verden udenfor - og hvordan får vi omverdenen til at åbne sig for institutioner, skoler og klubber?

7. Kultur i børns og unges dagligdag

Forudsætninger

- Kunst og kultur skal være en del af den enkelte institution, skole og klub.
- Kunst og kultur skal laves sammen med børn og unge, hvor de selv indgår aktivt sammen med voksne, der kan og vil.
- Børns og unges egne talenter og vovemod skal støttes gennem egne og fælles præstationer og skabende aktiviteter.

Det sansende barn har store chancer for ikke at blive udsat

Forpligtelsen til at inddrage kulturen i dagligdagen i det pædagogiske miljø er et fælles ansvar, der ikke kan løses af en enkelt institution alene. Også her skal der tænkes i helhed og sammenhæng og påtværs i det kommunale system.

Kunst og kultur i børns og unges dagligdag skal ikke være for de få, men skal være en mulighed i det daglige pædagogiske arbejde i institutioner, skoler og klubber.

Hvor centralt er det skabende og musiske i dagligdagen?

Opleves det skabende og musiske som glæde og inspiration i praksis?

8. Børns og unges egne holdninger og udtryksformer

Forudsætninger

- Børn og unge skal tages alvorligt.
- Børns og unges medindflydelse i hverdagens forskellige aktiviteter skal styrkes og struktureres.
- Børns og unges egen viden og forståelse skal øges gennem engagement og medinddragelse i forhold til alder og behov.

Det forpligtende fællesskab

Børn og unge udvikles gennem de relationer, de indgår i og gennem det, de ser og oplever.

Betydningen af, at børn og unge oplever, der er brug for dem, og at de spiller en afgørende rolle, kan ikke understreges stærkt nok i en tid, hvor børn og unge tilbringer mange timer uden for hjemmet.

De overordnede værdier, der er grundlaget for arbejde med børn og unge, måderfor nødvendigvis indeholde en fælles forpligtelse til at skabe udfordringer, der engagerer børn og unge på mange forskellige måder. Det skal ikke alene være de voksne, der står med ansvaret for et miljø hvor der er plads til og brug for alle. Der er behov for, at også de unge er forpligtiget.

Det er vigtigt, at balancen mellem ansvar og struktur tydeliggøres i de forskellige situationer. Der skal være opmærksomhed på at børn og unge ikke for tidligt får overladt et ansvar, som de ikke magter. Kammeraterne spiller i den forbindelse også en afgørende rolle for, at der sker en læring - formelt som uformelt.

Der skal stilles krav til børns og unges indsats og aktive deltagelse i de forskellige miljøer, så de opleves som ressourcer og ikke som ressourcekrævende opgaver.

Hvordan giver vi børn og unge mere ansvar, så de kan klare flere krav?

9. Fritiden er også del af sammenhængen

Forudsætninger

- Børne- og ungdomskulturen i den enkelte kommune skal sættes i fokus.
- Kultur- og fritidspolitikken skal indeholde en børne- og ungdomskulturpolitik i den enkelte kommune.
- Det frivillige foreningsliv skal være en aktiv del af det lokale samarbejde omkring en skole eller klub.

Mangfoldighed og forskellighed

Børn og unge lærer andre steder end i skolen. Derfor er det vigtigt at have opmærksomheden henledt på de mange muligheder i det frivillige foreningsliv.

Et bredt samarbejde i lokalområderne i kommunerne kan være med til at øge den fælles forpligtelse på det sociale ansvar over for børn og unge i et distrikt. I den forbindelse er det især vigtigt, at der er opmærksomhed på de børn og unge, der har brug for støtte til at indgå i et fællesskab.

Den kommunale ungdomsskole kan sammen med andre initiativer på ungdomsområdet være med til at spille en ny rolle i det ungdomspolitiske arbejde med særlig fokus på de svage unge.

Hvordan synliggøres og fastholdes det sociale ansvar for børn og unge hos forældre, politikere, fagfolk og det frivillige foreningsliv?

10. Det kræver ledelse at skabe helhed og sammenhæng

Forudsætninger

- De forskellige lederniveauer skal tage et fælles ansvar for børn og unge.
- Der skal vedtages overordnede politisk mål for arbejdet med børn og unge.
- Der skal arbejdes ud fra et fælles ledelsesgrundlag om helhed og sammenhæng.

Det kræver konkrete handlinger

Den kommunale ledelse, der arbejder med børn og unge, har en særlig forpligtigelse – ikke bare i forhold til eget fagområde, men også på tværs af forvaltninger og fagområder.

I de enkelte områder vil der ud fra et fælles værdigrundlag være muligt at skabe helhed og sammenhæng omkring børn og unge. Det betyder en styrkelse af egen faglighed at skulle tænke på tværs.

På såvel centralt som på kommunalt plan er vi blevet gode til at formulere målsætninger og forventninger om helhed og sammenhæng. Det vanskelige ligger i at få indholdet til at virke efter intentionerne. Også her spiller ledelsen en afgørende rolle.

Den enkelte medarbejder kan ikke løse problemerne på egen hånd. Det kræver ledelsesmæssig opbakning på alle niveauer.

Med ledelse menes der såvel politisk som administrativ ledelse i kommunen. De decentrale ledelser og enheder skal indgå i en tværgående dialog med den centrale ledelse for at fastholde og udvikle de fælles værdier og mål i arbejdet med børn og unge.

**Hvordan omsættes kommunens ledelsesgrundlag i praksis?
Hvad betyder helhed og sammenhæng for den kommunale ledelse?**